

**Συλλογική πολυτέλεια:
Αρχιτεκτονική και Λαϊκισμός στον Κάρολο Φουριέ.**

Μετάφραση – Επιμέλεια: Θεodorής Σάρας

[Autopoiesis the autonomy way of life](#)

Πρωτότυπο κείμενο: Łukasz Stanek : Collective Luxury: Architecture and Populism in Charles Fourier από το *autoportret 2* [34] 2011

[Οι σημειώσεις του Stanek ακολουθούν την κλίμακα των αριθμών, ενώ του μεταφραστή την κλίμακα του ελληνικού αλφάβητου]

Το 1972 ο μαρξιστής φιλόσοφος, κοινωνιολόγος και συγγραφέας της θεωρίας της παραγωγής του χώρου, Henri Lefebvre δημοσίευσε την εισαγωγή στον τόμο *Actualité de Fourier*, που ακολούθησε ένα συμπόσιο για τα 200 χρόνια από τη γέννηση του Κάρολου Φουριέ (1772- 1837) .[1] Αυτή η επανακάλυψη του σοσιαλιστή συγγραφέα, που αποκλήθηκε από τους πολιτικούς αντιπάλους του “ουτοπιστής” εγγράφηκε σε μία ευρύτερη επανεξέταση της σχέσης ανάμεσα στην αρχιτεκτονική, την πόλη και την πολιτική από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 στη Γαλλία. Αυτή η επαναθεώρηση ήταν δυνατή μόνο με την ουσιαστική αμφισβήτηση της σχέσης, ανάμεσα στην παραγωγή και την κατανάλωση, και με τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας της εργασίας στον μεταπολεμικό φορντισμό.

Η ανακάλυψη του Φουριέ από τον Lefebvre συνέπεσε με τη διατύπωση της θεωρίας της παραγωγής του χώρου, η οποία δημοσιεύθηκε σε έξι βιβλία μεταξύ του 1968 (Δικαίωμα στην Πόλη- Right to the City) και το 1974 (Η παραγωγή του χώρου- The Production of Space). Αναπτύσσοντας μια θεωρία του χώρου, ως παραγόμενου από, και παραγωγικού των κοινωνικών πρακτικών, ο Lefebvre υποστήριξε ότι η κεντρική ιδέα του Φουριέ ήταν η πεποίθηση ότι νέες κοινωνικές σχέσεις απαιτούσαν την παραγωγή νέων χώρων.[2]

Αναπτύσσοντας μια κριτική της μεταπολεμικής πολεοδομίας [3], ο Lefebvre παρατήρησε ότι ο παραδειγματικός τόπος για το έργο του Φουριέ του νέου χώρου για μια νέα κοινωνία, ήταν το [Palais-Royal](#). ένας χώρος που κατασκευάστηκε για την ευδαιμονία, ένας “χώρος που οδηγεί το λόγο, τονώνει τις απολαύσεις, συσχετίζει τα άτομα μεταξύ τους, επιτρέποντας να ενισχύουν το ένα το άλλο” · ένας χώρος κακής φήμης που μισήθηκε από όλους τους ηθικιστές, τόσο τους επαναστάτες όσο και τους συντηρητικούς. [4] Σε μια τηλεοπτική συνέντευξη του, το 1972, ο Lefebvre υποστήριξε ότι το Palais Royal, ως ένας τόπος θεάτρου, στοών, συνάντησης, εμπορίου, εργασίας, ελεύθερου χρόνου και πολυτέλεια, αποτέλεσε την έμπνευση για το Φαλανστήριο - ένα κτίριο για 1620 κατοίκους που προβλέφτηκε από τον Φουριέ, ως το κομβικό σημείο για την κοινωνία που ερχόταν. [5] Ο Φουριέ συνέλαβε την αρχιτεκτονική ως συλλογική πολυτέλεια, αποδίδοντας με την περιγραφή του Φαλανστήριου, ως “παλάτι” το οποίο, στο *Dictionnaire de sociologie phalanstérienne* (1911) του Silberling περιγράφηκε ως ένας τόπος ελευθερίας, που είναι εγγυημένος “υπό την αιγίδα των καλών ηθών και την παρατήρηση της εθιμοτυπίας, την ευγένεια και την καλαισθησία, που προκύπτει φυσικά από την κοινωνική ζωή.” [6] Στην ανάγνωση του Lefebvre, ο Φουριέ αντιτάχτηκε σε έναν αιώνα ασκητισμού της αριστερής σκέψης, και συνέλαβε τη συλλογική πολυτέλεια ως πολιτικό σχέδιο. “Αυτές οι ιδέες-έγραψε ο Φουριέ - οι οποίες εμφανίζονται ως υπολογισμός της πολυτέλεια και του πλεονασμού, είναι, στην πραγματικότητα, μια θεωρία της υψηλής πολιτικής, από την οποία θα προέρθει η θεμελιώδης αρχή της κοινωνικής ευτυχίας, το φυτό της ένωσης.” [7]

Η ανάγνωση του Φουριέ από τον Lefebvre, αποφεύγει το χάσμα ανάμεσα στην αρχιτεκτονική και

την πόλη, που χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη υποδοχή του έργου του Φουριέ, και πολύ συχνά διαβάζεται είτε μέσω του σχεδιασμού του φαλανστήριου, που θεωρήθηκε ως ένα αγροτικός οικισμός ή ένα κέντρο μιας μικρής βιομηχανικής πόλης· ή μέσω των πολεοδομικών σχεδίων των “μαθητών” του Φουριέ [8] . Αυτά περιλαμβάνουν τον πολιτικό μηχανικό Victor Considerant, τον ανώνυμο πολεοδόμο γνωστό ως Petteymond, και τον αρχιτέκτονα César Daly· όλοι συμμετείχαν στις συζητήσεις για την αστυνική πολεοδομική ανάπτυξη του Παρισιού στη δεκαετία του 1830 και του 1840. [α]

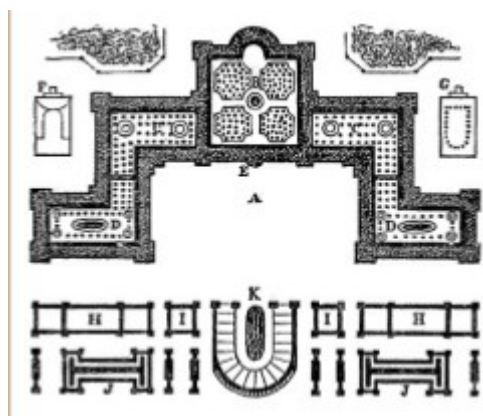
Αυτή η εστίαση του Lefebvre στην “πόλη του Φουριέ” ήταν ένα σύμπτωμα μιας επανεξέταση της σχέσης μεταξύ της αρχιτεκτονικής και της πόλης, που εγγράφεται σε μία γενική αναθεώρηση της avant-garde αρχιτεκτονικής των αρχών του 20ου αιώνα και τη λειτουργιστική πολεοδομία. Στο πλαίσιο αυτό, η εκ νέου ανακάλυψη του Φουριέ ακούγεται παράδοξη, λόγω του ουσιαστικού ρόλου του στην ιδιοκατασκευασμένη γενεαλογία των πρωτοποριών και των παραστατικών ιστοριογραφιών τους. [9] Αυτή η αντίληψη του Φουριέ εκφράστηκε, για παράδειγμα, στην έμφαση που έδωσε ο Βάλτερ Μπένγιαμιν στην ανακάλυψη από τον Φουριέ, του γυαλιού στις στοές του Παρισιού ως βασικού υλικού για την επερχόμενη αρχιτεκτονική· στο έργο του Tony Garnier της βιομηχανικής πόλης, που αναφέρεται στον Φουριέ με τη διαμεσολάβηση του κειμένου *Εργασία* (Travail – work στο άρθρο) του Εμίλ Ζολά· ή στον Siegfried Giedion με τη χάραξη των ιδεών της αποκέντρωσης στη νεωτερική πολεοδομία επιστρέφοντας πίσω στον Φουριέ και την ανάπτυξη τους από τους μεταπολεμικούς συγγραφείς. [10]

Ο Lefebvre επιδίωξε μια πολύ διαφορετική ανάγνωση του Φουριέ που εγγράφηκε στην παράδοση του νεωτερικού αρχιτεκτονικού κινήματος και της ένωσης του με το Κεϋνσιανό κράτος πρόνοιας. Η έμπνευση για μια τέτοια ανάγνωση προήλθε από τον Roland Barthes, στενό φίλο του Lefebvre, και το βιβλίο του *Sade Fourier Loyola* (1970). Ο Barthes έχει δείξει ότι και τους τρεις - ο ακόλαστος, ο ουτοπικός σοσιαλιστής, και ο ιδρυτής του Τάγματος των Ιησουιτών – ως λογοθέτες, δηλαδή ως θεμελιωτές της γλώσσας. Παρατήρησε ότι αυτό που είναι ιδιαίτερο στο στυλ του Φουριέ είναι ότι αποκρύπτει την αποφασιστική έκφραση του δόγματος, δίνοντας μόνο τα παραδείγματα του, τις αποπλανήσεις του, τα “ορεκτικά” του · “το μήνυμα αυτού του βιβλίου είναι η ανακοίνωση του προσεχούς μηνύματος” · το σημαντικό του βιβλίου εκτείνεται έξω από τα μάτια – είναι το μέλλον του βιβλίου. [11] Ο Φουριέ είναι ο συγγραφέας της αναβλητικότητας. Ή, σύμφωνα με τα λόγια του Βάλτερ Μπένγιαμιν, “ ο Φουριέ αγαπάει τα προοίμια, τα εδω- (cisambles), τα πέρα από - (transambles), τα μετά από- (postambles), τις εισαγωγές, τις “εξαγωγές” (extroductions), τους προλόγους, τα μεσοσκήνια (interludes), τα μετασκήνια (postludes), τα εδωσκήνια (cismediants), τα μέσα (mediants), τα υπερμέσα (transmediants), τα ενδιάμεσα (intermedes), τις σημειώσεις, τα παραρτήματα”. [12]

Το ίδιο ισχύει και για το αρχιτεκτονικό έργο του Φουριέ: Ο Φουριέ τονίζει ότι τα κτίρια που περιγράφει είναι ενδιάμεσα στάδια, τα οποία πληθαίνουν και πολλαπλασιάζουν. Είναι ουσιαστικά μεταβατικά αντικείμενα, όχι διαφορετικά από τα “Σοσιαλιστικά αντικείμενα” που ο Boris Arvatov, ο Σοβιετικός θεωρητικός του κονστρουκτιβικού παραγωγισμού, αξίωσε προκειμένου να γίνουμε “σύντροφοι” · και τα οποία ήρθαν στη δημοσιότητα από τις “κρίσιμες διαφημίσεις” του Aleksandr Rodchenko και του Vladimir Mayakovsky συνδέοντας τις προεπαναστατικές οπτικές συνήθειες με ένα φαντασικό της μετα-επαναστατικής οργάνωσης της κατανάλωσης. [13] Έτσι, το φαλανστήριο προηγείται του *tourbillon* και του *tribustery*· και ένα πειραματικό, ή δόκιμο, Φαλανστήριο. [β] Αυτά τα διαφορετικά κτίρια που σχετίζονται με τα διάφορα στάδια της ανάπτυξης του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένων της περιόδου, που ονομάζεται Γκαραντισμός (*garantisme*) που ακολουθεί αμέσως μετά την σύγχρονη στον Φουριέ περίοδο, που ο ίδιος αποκαλεί *πολιτισμό*, και η οποία προετοιμάζει την επόμενη περίοδο, που ονομάζεται *σειραϊσμός* (*serialism*). [14]

Μία προοπτική του Φαλανστήριου του Φουριέ, του 1834 Κάτω: σχέδιο του Φαλανστήριου που δημοσιεύθηκε στην *Le nouveau industriel monde*, το 1829

Ο εγγυητισμός(*garantisme*) χαρακτηρίζεται από μια σειρά θεσμούς που εγγυώνται την αλληλεγγύη και τη συνεργασία μεταξύ των μελών της κοινωνίας. Ο Φουριέ γράφει ότι ο εγγυητισμός αντιλαμβάνεται τις επιθυμίες και τα όνειρα του πολιτισμού, αλλά δεν κατάφερε να ρίξει τον πυρήνα του κακού – την οικογένεια που δεν συνδέεται με την ένωση, και θα επιλυθεί μόνο κατά την περίοδο του σειραϊσμού. Με αυτή την έννοια, ο εγγυητισμός είναι μια μεταρρυθμιστική περίοδος, και η αρχιτεκτονική και η πολεοδομία μπορούν να γίνουν εργαλεία για αυτή τη μεταρρύθμιση: “ένας άνθρωπος της καλαισθησίας, ένας πολιτικός αρχιτέκτονας, θα μπορούσε να μετατρέψει τον πολιτισμό με μια απλή

μεταρρύθμιση της αρχιτεκτονικής πρακτικής [...]”. [15] Κατά την περίοδο που ο Manfredo Tafuri και άλλοι μαρξιστές θεωρητικοί υποστήριξαν την αδυναμία της αρχιτεκτονικής πρακτικής να αλλάξει το ρόλο της, στην καπιταλιστική διανομή της εργασίας, ο Lefebvre διάβαζε Φουριέ ώστε να υποστηρίξει τη δυνατότητα μίας “επαναστατικής μεταρρύθμισης”, κατά την οποία η αρχιτεκτονική αποκτά ένα σημαντικό ρόλο. [16]

Ο Φουριέ το 1820 έκανε ένα σχέδιο για μια ιδανική πόλη και το δημοσίευσε το 1841 σε ένα τμήμα της *Théorie de l'Unité universelle* και στο 1849 στη μπροσούρα *Cités ouvrières: Des modifications à introduire dans l'architecture des villes* [17] Η πόλη του Φουριέ σχεδιάστηκε σε τέσσερις δαχτύλιους: η κεντρική πόλη, τα προάστια, τα αγροτικά παραρτήματα, και οι δρόμοι. Αυτά τα μέρη διακρινόταν ως προς μια διαβάθμιση σε διακοσμητικά στοιχεία - μια “πολυτέλεια” με στόχο τις συλλογικές απολαύσεις - και μια διαφοροποίηση στην πυκνότητα και το ύψος. Κάθε σπίτι αξιωνόταν να έχει γύρω του ελεύθερο χώρο, προκειμένου να αποτραπεί η κερδοσκοπία και να διασφαλιστεί η κυκλοφορία του αέρα· όσο πιο κεντρικό το σπίτι, τόσο πιο μικρή είναι η ελεύθερη περιοχή του, η οποία ωστόσο, δεν επιτρέπεται να είναι μικρότερη από τη συνολική επιφάνεια του σπιτιού. Οι αποστάσεις ανάμεσα στα σπίτια προβλέφθηκαν με ένα παρόμοιο σταδιακό τρόπο. Για την αστική τάξη θα οικοδομούσαν μεγάλα σπίτια για 20 με 30 οικογένειες, που διέφεραν ως προς τον πλούτο. Οι δομές αυτές θα έχουν κοινές υπηρεσίες και θέσεις συναντήσεων συνδεδεμένες μεταξύ τους με σοές, που ο Μπένγιαμιν υποστήριξε ότι έχουν εμπνευστεί από τις πρώτες Στοές

του Παρισιού.

Πολλές από αυτές τις ιδέες αναπτύχθηκαν από τους μαθητές του Φουριέ: ο Victor Considerant, ο Perreymond και ο César Daly στις δημοσιεύσεις τους και τις συμβολές τους στο περιοδικό *Revue générale de l'architecture et des travaux publics*, που ιδρύθηκε το 1839 και το επιμελήθηκε ο Daly. Όπως και οι Σαινσιμονιστές, οι Φουριεριστές τόνισαν τη σημασία του σιδηροδρομικού συστήματος, υποστήριξαν τα δημόσια έργα ως μέσα ανάπτυξης, και επιχειρηματολόγησαν υπέρ της ίδρυσης ενός νέου τύπου χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων απαραίτητων για τη χρηματοδότηση της πολεοδομικής ανάπτυξης, με αυτή την έννοια προετοίμασαν το έδαφος για την ανάπτυξη του Παρισιού από τον Haussmann υπό τον Ναπολέοντα Γ'. [γ] Οι συγγραφείς αυτοί συνέλαβαν την ανάπτυξη του Παρισιού εστιάζοντας στην κυκλοφορία των ατόμων, των εμπορευμάτων και του χρήματος· και τις σχέσεις ανάμεσα στο ζωτικό αστικό κέντρο των δημοσίων υπηρεσιών, τα αξιοθέατα, και το υπόλοιπο της πόλης. Υπό αυτή την έννοια, τα σχέδια που πρότειναν οι Φουριεριστές για το Παρίσι εγγράφηκαν στη νέα κατανόηση του πολεοδομικού σχεδιασμού που αναπτύχθηκε από τα τέλη του 18ου αιώνα στη Γαλλία, που ο Michel Foucault στις διαλέξεις του στο Collège de France στα τέλη της δεκαετίας του 1970 συζήτησε με τον όρο *βιοπολιτική*: που σημαίνει μια σειρά από τεχνικές που ασκούν έλεγχο επί της κυκλοφορίας των ανθρώπων, των εμπορευμάτων, και του κεφαλαίου σύμφωνα με έναν εμπειρικά προσδιορισμένο στατιστικό μέσο όρο παρά με την υποταγή κάθε υποκειμένου σε πειθαρχικά μέτρα. [18]

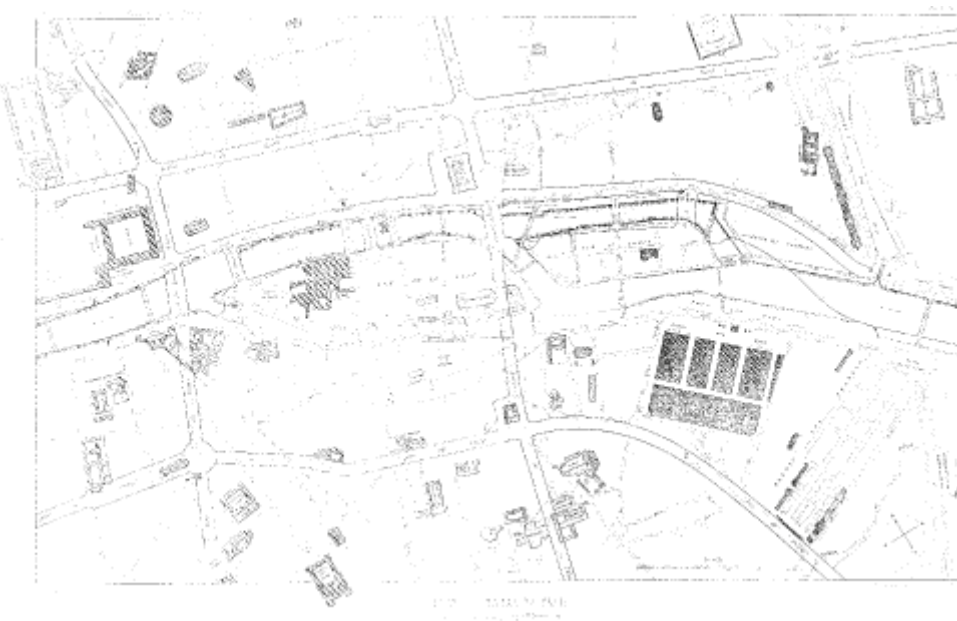
Ο Φουκώ εξήγησε την εμφάνιση του βιοπολιτικού καθεστώτος συζητώντας τα πολεοδομικά σχέδια στα τέλη του 18ου αιώνα όπως το σχέδιο του Rousseau για τη Νάντη (1760). Τα έργα του Perreymond για το Παρίσι που δημοσιεύθηκαν το 1842 και 1843 στην *Revue générale* χτίστηκαν επάνω σε αυτήν την εμπειρία. Το έργο απεικονίζει το κέντρο της πόλης, αλλά στην πραγματικότητα ασχολείται με το σύνολο της αστικής περιοχής, προκειμένου να αντιμετωπίσει μια σειρά από προβλήματα, όπως η άναρχη δόμηση, η οικονομική ανάπτυξη, η υγιεινή, η εκπροσώπηση, και η ανεργία. Το έργο του Perreymond εισάγει, βασικά, τρεις αποφάσεις. Πρώτον, ενώνει το Île de Cité και το Île Saint Louis σε ένα διοικητικό και πολιτιστικό κέντρο, δίνοντας του, μια δημόσια πρόσοψη ανοικτή στη νέα πλατεία που οραματίστηκε πάνω από το γεμάτο νότιο βραχίονα του Σηκουάνα.

Η πόλη της 6ου Περιόδου του γκαραντισμού (guarantisme) σύμφωνα με τον Φουριέ, 1822

Δεύτερον, εισάγει έξι αρτηρίες για να συνδέσει το κέντρο με τα άλλα μέρη της πόλης, την επικράτεια της χώρας και το εξωτερικό. Η ιδέα πίσω από αυτές τις αρτηρίες είναι, σαφώς, εκείνη της κυκλοφορίας και των ροών, και αυτό αποκαλύπτεται καλύτερα από τον τρόπο με τον οποίο τα μνημεία αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα τα οποία είτε τροποποιούν τις ροές είτε οι ροές κυλούν γύρω τους: μια διάταξη που έρχεται σε αντίθεση με τη μεταγενέστερη γεωμετρία του Παρισιού του Haussmann. Τρίτον, το σχέδιο προτείνει την εισαγωγή μίας νέας αγοράς. Το έργο του Perreymond αλλάζει την κλίμακα στην οποία η πόλη είχε φαντασιωθεί και σχεδιαστεί, και αυτό αποκαλύπτεται καλύτερα όταν το σχέδιό του αντιπαρατίθεται με το σχέδιο του de Laborde το οποίο σχεδιάστηκε ως εναλλακτική λύση. [19] Για να περάσει σε αυτή τη νέα κλίμακα της αστυακής πραγματικότητας, νέες τεχνολογίες κατασκευής και μεταφοράς ήταν αναγκαίες, αλλά επίσης και νέοι τρόποι διοίκησης και νέα χρηματοπιστωτικά εργαλεία, τα οποία προετοίμασαν την αναδιάρθρωση του Παρισιού κατά τη διάρκεια της Δεύτερης Αυτοκρατορίας από τον Haussmann. [20]

Πρόταση της ανάπτυξης του κέντρου του Παρισιού από τον φουριεριστή πολεοδόμο γνωστό ως Perreymond. Δημοσιεύθηκε στην Revue Générale de l'Architecture et des Travaux Publics, 1843

Ένας από τους ουσιαστικούς στόχους του έργου του Perreymond ήταν η αντιμετώπιση της ανεργίας με την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό το θέμα βρισκόταν κατά πολύ στον αέρα στις συζητήσεις στο Παρίσι το 1840, και κορυφώθηκε στην επανάσταση το Φλεβάρη του 1848, με τα σοσιαλιστικά αξιώματα να συμπεριλαμβάνουν το “δικαίωμα στην εργασία”. Η κεντρικότητα της εργασίας είναι η βάση του έργου του Perreymond, και ο πολεοδόμος γράφει: “Η εργασία είναι το κέντρο της ζωής. [...] Η εργασία είναι η ζωή, και η ζωή μπορεί να υπάρξει μόνο υπό τον όρο ότι θα ανανεωθεί, ότι θα διαδοθεί ή ίδια χωρίς παύση, χωρίς διακοπή”. [21] Ο Perreymond υποστήριξε ότι ο πρώτος στόχος της κοινωνίας είναι να οργανώσει την εργασία και το σύστημα εργασίας έχει μια χωρική ομολογία του στην πόλη, που προστατεύει το δίκτυο κυκλοφορίας της εργασίας και του κεφαλαίου. Αυτό που είναι ιδιαίτερο για την πολιτική του θέση είναι η προτεραιότητα που δίνει στην κοινωνικά χρήσιμη εργασία - για παράδειγμα των δημοσίων έργων - σε αντίθεση με την κερδοσκοπία.

Αυτό το ερώτημα της εργασίας ήταν ουσιαστικό για την ανάγνωση από τον Lefebvre του Φουριέ. Ωστόσο, για τον Φουριέ, η εργασία μπορεί να θεωρηθεί ως κεντρική για την κοινωνία μόνο αν η έννοια της εργασίας αλλάξει ριζικά. Δηλαδή, η εργασία θα πρέπει να γίνει κατανοητή με τη βοήθεια της έννοιας του πάθους, που αποτελεί το θεμέλιο της γενικής θεωρίας του Φουριέ για την ένωση. Γοητευμένος με τον Newton, ο Φουριέ συνέλαβε το πάθος ως τη δύναμη της έλξης μεταξύ των υποκειμένων, όπως η βαρύτητα είναι η δύναμη της έλξης μεταξύ των υλικών αντικειμένων. Αυτή η έννοια μετατρέπει το χαρακτήρα της εργασίας που βασίζεται στα πάθη και την απόλαυση, και

επομένως αμφισβητείται η διαφορά μεταξύ της εργασίας και της κατανάλωσης.

Ο Φουριέ, υποστήριξε ότι αντί να αλλάξει η ανθρώπινη φύση, το πράγμα που μπορεί να κάνει τους ανθρώπους ευτυχισμένους είναι να βασίσουν την κοινωνική τάξη στην συνδυαστική των παθών και των επιθυμιών του ανθρώπου:

“Είμαι ο μόνος μεταρρυθμιστής που έχει συγκεντρωθεί γύρω από την ανθρώπινη φύση με την αποδοχή της ως έχει, και το σχεδιασμό των μέσων για τη χρησιμοποίηση της με όλα τα ελαττώματα τα οποία είναι αδιαχώριστα από τον άνθρωπο. Όλοι οι σοφιστές που προσποιούνται να αλλάξουν τους ανθρώπους εργάζονται για την άρνηση του ανθρώπου, και ακόμα περισσότερο, την άρνηση του Θεού αφού θέλουν να αλλάξουν ή να καταπνίξουν τα πάθη που ο Θεός μας έχει παραχωρήσει ως θεμελιώδη κίνητρα μας...” [22]

Έτσι, η κριτική του Φουριέ στον πολιτισμό και τον καπιταλισμό βασίστηκε στο γεγονός ότι περιορίζουν την εκπλήρωση των παθών του ανθρώπου με την παραγωγή της ανέχειας, τον ανταγωνισμό, την πλήξη, την εξαπάτηση, τη μοιχεία. Στον πυρήνα της σκέψης του βρίσκονται τα δώδεκα πάθη των ανθρώπων, που είναι τα θεμελιώδη ενστικτώδη κίνητρα τους. Ο Φουριέ διακρίνει μεταξύ των πολυτελών παθών (επιθυμίες των πέντε αισθήσεων)· την ομάδα των τεσσάρων παθών (σεβασμός, φιλία, αγάπη, και μητρότητα)· και τη σειρά των τριών παθών - το πάθος να κάνει διακανονισμούς, συμφωνίες ή συμβιβασμούς· το πάθος για ίντριγκα· και το πάθος για ποικιλία.

Ο Φουριέ τόνισε ότι η βασική αρχή για την επίτευξη της απόλαυσης ήταν ο συνδυασμός των παθών. Αυτή είναι επίσης η κύρια αρχή της πολεοδομίας του: γράφει ότι αν απομονώσουμε τα πάθη και λειτουργήσουμε χωρίς αυτά θα αποτύχουμε σε σχέση με καθένα από αυτά. [23] Ισχυρίζεται ότι οι αρχιτέκτονες δεν θα πρέπει απλά να φροντίζουν για τη χρησιμότητα, διότι “κάτι που καταλαμβάνεται μόνο από τη χρησιμότητα δεν πετυχαίνει ούτε το χρήσιμο ούτε το ευχάριστο”. Και προσθέτει: “το να τα αναζητήσουμε (εννοεί το χρήσιμο και το ευχάριστο) σε απομόνωση είναι σαν να λειτουργούμε μέσα στο σύστημα του πολιτισμού, ενώ έχουμε δει ότι η απόλαυση βρίσκεται στους δώδεκα κλάδους, και είναι αδιαχώριστη από τη χρησιμότητα”· με άλλα λόγια: “το πολύπλοκο είναι πάντα αληθινό· το απλό είναι πάντα ψευδές” [24] Οι δηλώσεις αυτές συμπίπτουν με τα επιχειρήματα του Lefebvre ενάντια στη λειτουργιστική πολεοδομία, που προσπαθεί:

να συλλάβει την πόλη ως προς το ωφέλιμο, το αναγκαίο, και το χρήσιμο αντί ως προς την απόλαυση και το πάθος· και ταξινομεί τις ανάγκες με σκοπό την ικανοποίησή τους, τη μία μετά την άλλη και όχι εστιάζοντας στις σχέσεις μεταξύ τους - αυτό ήταν το κύριο σημείο στα γραπτά του Lefebvre στην πολεοδομική κοινωνιολογία από τα τέλη του 1950. [25]

Επομένως, ο Φουριέ υποστήριξε ότι η “ενιαία αρχιτεκτονική” ήταν η παραγωγική σχέση όλων των αισθήσεων. Έγραψε ότι: “οι αισθήσεις επομένως είναι αξιόπιστοι οδηγοί για την κοινωνική πρόοδο” και υποστήριξε ότι θα πρέπει να σκεφτούμε την πρόοδο ως προϊόν του αισθησιακών απολαύσεων που συνθέτονται, συλλογικά και αναπόσπαστα και εφαρμόζονται στην μάζα των ανθρώπων. [26] Για παράδειγμα - περιγράφοντας τα κοινά δωμάτια δείπνου – ο Φουριέ δείχνει με ποιο τρόπο η αίσθηση της καλαισθησίας συνθέτεται (σε συνδυασμό με την πνευματική απόλαυση μια συζήτησης)· συλλογικά (αναπτύσσεται στην κοινότητα της φυλής)· και αναπόσπαστα (αγκαλιάζει όλους τους κλάδους και τις σχέσεις). Η παραγωγή της σύνθετης, συλλογικής και αναπόσπαστης απόλαυσης είναι επομένως ο κύριος στόχος της αρχιτεκτονικής. Με άλλα λόγια, η αρχιτεκτονική θεωρείται ως η τέχνη της ένωσης, που τοποθετεί μαζί τις αισθήσεις, τις μορφές, τα σώματα και τις ιδέες.

Αυτή η ιδέα της αρχιτεκτονικής της ένωσης είναι η μηχανή του οράματος του Φουριέ για το Φαλανστήριο. Το Φαλανστήριο έγινε κατανοητό ως μία συναρμογή ανόμοιων ανθρώπων· τύπων

και ηλικιών· και των νέων συνδυασμών τους. Όπως παρατηρήθηκε από τον Roland Barthes, η αρχή του συνδυασμού του Φουριέ ήταν αυτή της τυπικής και αυθαίρετης αντιστοιχίας· έτσι, μια ένωση δεν είναι μια ανθρωπιστική αρχή (που φέρνει μαζί τους πάντες με την ίδια μανία), αλλά μάλλον μία ένωση της αντίθεσης· ούτε είναι μια φιλελεύθερη αρχή που στοχεύει στην “κατανόηση” ή την “αποδοχή” των παθών, αλλά μάλλον στην απόλαυσή τους. [27]

Οι παρατηρήσεις αυτές καθιστούν σαφές ότι, τα γραπτά του Φουριέ απέκτησαν ένα νέο τύπο επικαιρότητας, όταν διαβάστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1970 από τον Barthes και τον Lefebvre, από δύο συγγραφείς που είχαν εντοπίσει την εμφάνιση της μεταπολεμικής κοινωνίας της κατανάλωσης,. Ενώ για τον Μπένγιαμιν η κύρια μεταφορά της κατανόησης της κοινωνίας από τον Φουριέ ήταν η μηχανή, για τον Barthes και και τον Lefebvre αυτή η μεταφορά στα κείμενα του Φουριέ ήταν, ξεκάθαρα, η πληροφορία. Και η πληροφορία δεν ήταν μόνο το παράδειγμα για την κοινωνική ανάπτυξη στις δυτικές κοινωνίες τη δεκαετία του 1960, αλλά επίσης, κάτω από την επίδραση του στρουκτουραλισμού, το κυρίαρχο μοντέλο για τη θεώρηση της κατανάλωσης. Στα γραπτά του Barthes και του Jean Baudrillard, το αντικείμενο της κατανάλωσης δεν θεωρήθηκε ως απάντηση σε μια ανάγκη, αλλά μάλλον ως ένα σημείο το οποίο αποκτά το νόημά του μέσα σε ένα σύστημα σημείων σε ένα σύστημα διαφορών. [28] Αυτή η θεωρητικοποίηση της κατανάλωσης ήταν εντυπωσιακά παρόμοια με τη Συνδυαστική των παθών του Φουριέ, που βασίζεται στις διαφορές μεταξύ των ανθρώπων και των δραστηριοτήτων στις οποίες εμπλέκονται. Αυτό επιβεβαιώθηκε από το γεγονός ότι το βασικό ερώτημα του Φουριέ - και μάλιστα ένας από τους κύριους λόγους για τη στρατηγική της αναβλητικότητας του - ήταν ουσιαστικά το πρόβλημα της κατανάλωσης, και συγκεκριμένα: το πώς θα αποφευχθεί η πλήξη που απορρέει από την υπερβολή των απολαύσεων.

Για το λόγο αυτό, στην εισαγωγή του *Actualité de Fourier*, ο Lefebvre διστάζει αν το έργο του Φουριέ είναι επίκαιρο ως ουτοπικό ή “δυστοπικό” σοσιαλιστικό· δηλαδή αν είναι ο συγγραφέας του έργου της αρχιτεκτονικής της απόλαυσης και του αυθορμητισμού· ή αντίθετα ένας προφήτης της κοινωνίας της κατανάλωσης και του κοινωνικού εργάτη. Σε αυτή την ανάγνωση, το έργο του Φουριέ έρχεται κοντά σε έργα όπως το *No-Stop city* του Archizoom, ή το *Exodus* των Rem Koolhaas και Elia Zenghelis: αυτό που αποφασίζει, για το Lefebvre, σχετικά με την επικαιρότητα του έργου του Φουριέ στην πολιτιστική και πολιτική κατάσταση της δεκαετίας του 1970 είναι μια μη αποφάνσιμη κατάσταση μεταξύ ουτοπίας και δυστοπίας.

Σημειώσεις αρθρογράφου

[1] Βλέπε: H. Lefebvre, ed., *Actualité de Fourier: colloque d'Arc-et- Senans* (Paris: Éditions Anthropos, 1975.)

[2] Lefebvre, introduction to *Actualité de Fourier*, σελ. 14.

[3] Βλέπε: H. Lefebvre, *Les nouveaux ensembles urbains (un cas concret: Lacq-Mourenx et les problèmes urbains de la nouvelle classe ouvrière)*, “*La Revue française de sociologie*” 1960, nr. 1-2, s, 186-201; idem, *Utopie expérimentale: Pour un nouvel urbanisme*, “*La Revue française de sociologie*” 1961, nr 2, s. 191-198.

[4] *Un certain regard: Charles Fourier*, broadcasted on Canal 1, 06.09.1972.

[5] Στο ίδιο

[6] E. Silberling, *Dictionnaire de sociologie phalanstérienne: guide des oeuvres complètes de Charles Fourier* (Paris: Librairie des Sciences Politiques et Sociales, 1911), σελ. 326.

[7] Ch. Fourier, *Des modifications à introduire dans l'architecture des villes* (Paris: Librairie Phalanstérienne, 1849), σελ. 20.

[8] Σύμφωνα με Riasanovsky, ο Φουριέ παραμέλησε τον κόσμο έξω από τη φάλαγγα, χαιρόταν την αγροτική ζωή, και δεν πρόσφερε “κανένα αντισταθμιστικό ενθουσιασμό ή ενδιαφέρον για τη βιομηχανία, την αστακική ζωή, την τεχνολογία, ή την επιστήμη”. Ωστόσο, ο Jonathan Beecher, ο βιογράφος του Φουριέ, διόρθωσε αυτή την άποψη ότι ο Φουριέ ελκυόταν από την αστακική αρχιτεκτονική και το 1790 διατύπωσε ορισμένες γενικές αρχές σχετικά με το ιδανικό αστικό κέντρο. Τα γραπτά του Φουριέ για την πόλη, αν και δεν είναι εκτεταμένα, θεμελίωσαν μια ευρεία προσέγγιση για την πολεοδομία η οποία ενέπνευσε τους ακολούθους του να σχετίσουν αυτές τις αρχές για το σχεδιασμό του Παρισιού. Βλέπε: N. Papayanis, *Planning Paris before Haussmann* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2004), σελ. 171.

[9] P. Tournikiotis, *The Historiography of Modern Architecture* (Cambridge, Mass. : MIT Press, 1999).

[10] Βλέπε: Tony Garnier, *Une cité industrielle: étude pour la construction des villes* (Paris: Vincent, 1917), Émile Zola, *Work* (London: Chatto & Windus, 1901 [1901]), Sigfried Giedion, *Space, Time and Architecture: The Growth of a New Tradition* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1970), σελ. 820

[11] R. Barthes, *Sade, Fourier, Loyola* (Berkeley, University of California Press, 1976 [1970]), σελ. 90.

[12] W. Benjamin, *The Arcades Project* (Cambridge, Mass.: Belknap Press, 1999 [1982]), σελ. 642.

[13] Ch. Kiaer, *Imagine No Possessions: The Socialist Objects of Russian Constructivism* (Cambridge, Mass.: MIT Press, 2005).

[14] Fourier, *Des modifications*, σελ 7.

[15] Fourier, *Des modifications*, 17.

- [16] L. Stanek, *Henri Lefebvre on Space : Architecture, Urban Research and the Production of Theory*, Minneapolis 2011.
- [17] Ch. Fourier, *Oeuvres complètes*, 5 vols (Paris: Anthropos, 1971 [1846]).
- [18] M. Foucault, *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977–78* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007), M. Foucault, *The Birth of Biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978–79* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008).
- [19] Perreymond, “Études sur la ville de Paris,” *Revue générale de l’architecture et des travaux publics* 3 (December 1842): cols. 540–4, 570–9; 4 (January 1843): vols 25–37; 4 (February 1843): 72–88; 4 (September 1843): cols. 413–29; 4 (October 1843): cols. 449–69; 4 (November 1843): cols. 517–28.
- [20] D. Harvey, *Paris, Capital of Modernity* (New York : Routledge, 2003).
- [21] Perreymond, απόσπασμα στο Papayanis, *Planning Paris before Haussmann*, σελ. 187.
- [22] Fourier, quoted in Frank E. Manuel, *The Prophets of Paris* (Cambridge Mass.: Harvard Univ. Press, 1962), σελ. 207.
- [23] Fourier, *Des modifications*, σελ. 23.
- [24] Fourier, στον Manuel, *The Prophets of Paris*, σελ 240.
- [25] H. Lefebvre, “Les nouveaux ensembles urbains (un cas concret: Lacq–Mourenx et les problèmes urbains de la nouvelle classe ouvrière),” *La Revue française de sociologie* 1, no. 1–2 (1960): 186–201; Henri Lefebvre, “Utopie expérimentale: Pour un nouvel urbanisme,” *Revue française de sociologie* 2, no. 3 (1961): p. 191–198.
- [26] Fourier, *Des modifications*, p. 38.
- [27] Barthes, Sade, Fourier, Loyola, p. 99.
- [28] R. Barthes, *The Fashion System* (Berkeley: University of California Press, 1990 [1967]); J. Baudrillard, *The System of Objects* (London: Verso, 2005 [1968]).

Σημειώσεις μεταφραστή

[α] Ο **Victor Prosper Considerant** (12η Οκτωβρίου, 1808 - 27 Δεκεμβρίου, 1893) ήταν ένας Γάλλος ουτοπικός σοσιαλιστής και μαθητής του Φουριέ. Ο Considerant έγραψε αρκετά έργα για την υπεράσπιση των αρχών του, το πιο σημαντικό από τα οποία είναι η *La Destinée Sociale*. Είναι συγγραφέας του *Democracy Manifesto*, που προηγείται κατά πέντε χρόνια από το Κομμουνιστικό Μανιφέστο των Μαρξ και Ένγκελς. Ο Considerant καθορίζει το “δικαίωμα στην εργασία”, που θα γίνει μία από τις βασικές αξίες των Γάλλων σοσιαλιστών στις επαναστάσεις του 1848. Είναι επίσης γνωστός για το ότι επινόησε το αναλογικό σύστημα εκπροσώπησης. Επίσης υποστήριξε, “αμεσοδημοκρατικά” μέτρα όπως αυτό του δημοψηφίσματος και της ανάκλησης. Η αποτυχία μιας εξέγερσης εναντίον του Louis Napoléon υποχρέωσε τον Considerant να εξοριστεί στο Βέλγιο τον Ιούνιο του 1849. Εκεί ήρθε σε επαφή με τον Albert Brisbane, έναν Αμερικανό Φουριεριστή, που του κίνησε το ενδιαφέρον για την αποίκηση του Τέξας. Ταξίδεψε στην Αμερική και μεταξύ 1855-57 βοήθησε τον Jean-Baptiste Godin, να ιδρύσουν την αποικία La Réunion στο Τέξας, στη βάση των αρχών του Φουριέ. Ήταν μέλος της Α 'Διεθνούς, που ιδρύθηκε το 1864, και πήρε μέρος στην

Κομμούνα του Παρισιού 1871.

Ο **Perreymond**, ήταν ένας μαθητής του Φουριέ, που πρότεινε ένα από τα πρώτα ολοκληρωμένα σχέδια για την ανοικοδόμηση του Παρισιού, στην *Revue Générale de l'Architecture et des Travaux Publics* (1840-1890). Το σχέδιο του εντάσσεται μέσα στο πλαίσιο των ουτοπικών αντιλήψεων της κοινωνίας του δέκατου ένατου αιώνα, καθώς και τις γενικότερες συζητήσεις για τον αστικό ιστό του Παρισιού. Οι ιδέες του Perreymond επηρέασαν μια συγκεκριμένη στιγμή το σχεδιασμό αν και το σχέδιο του παρέμεινε τελικά στα χαρτιά. Δέκα χρόνια αργότερα προκρίθηκε ένα παρόμοιο σχέδιο του Βαρόνου Haussmann. (βλέπε υποσημείωση [γ])

Ο **César Daly** (1811-1894) επηρεασμένος από τον Henri Saint-Simon είδε τον σύγχρονο πολιτισμό, να κυριαρχείται θετικά από την επιστήμη, με τη μορφή της τεχνολογίας και της βιομηχανίας. Κατά την ίδια περίοδο η πίστη του στη θεωρία του Φουριέ, ο οποίος αμφισβήτησε ριζικά την υπεροχή του ορθολογισμού ως πρωταρχική δύναμη για την οργάνωση της κοινωνίας, τον οδήγησαν να αρνηθεί τον πρωτοπόρο ρόλο της επιστήμης σε σχέση με την τέχνη. Μαζί με τον Perreymond, και τον Considerant εκδίδαν το *Revue Générale de l'Architecture et des Travaux Publics*. Ο César Daly είδε την αρχιτεκτονική ως γλώσσα του ιστορικά προσδιορισμένου γεωμετρικού συμβολισμού, ως μία “επιστήμη της έκφρασης”. Όλα τα αρχιτεκτονικά στυλ έγγραφε βασίζονται στη χρήση ενός συγκεκριμένου γεωμετρικού στοιχείου, που είναι ταυτόχρονα μια κατασκευαστική αρχή και μια αισθητική έκφραση. Αυτή η “αισθητική γεωμετρία” φέρει μια άμεση συμβολική σχέση με τη φύση της κοινωνίας που τη δημιούργησε, και δεν μπορεί έτσι ποτέ να είναι η ίδια σε ριζικά διαφορετικές κοινωνίες. Περισσότερα για τον Daly βλέπε στη μελέτη της [Merwood, Joanna](#) *Towards the architecture of the future : César Daly and the science of expression*

[β] το tourbillon είναι ένας μηχανισμός που προστέθηκε στο μηχανισμό των ρολογιών γύρω στις αρχές του 19ου αιώνα. Αναπτύχθηκε γύρω στα 1795 από τον Γαλλο-ελβετό ωρολογοποιό Abraham-Louis Breguet από μια παλαιότερη ιδέα της αγγλικής εταιρεία κατασκευής χρονομέτρω John Arnold. Ένα tourbillon έχει ως στόχο να αντισταθμίσει τις συνέπειες της βαρύτητας στο ρολόι και να δώσει μεγαλύτερη ακρίβεια στη μέτρηση του χρόνου. [περισσότερα στη [Wikipedia](#)]

[γ] Ο **Georges-Eugène Haussmann**, γνωστός ως **Baron Haussmann** (1809 - 1891), ήταν σχεδιαστής υπεύθυνος για την ανοικοδόμηση του Παρισιού στη δεκαετία του 1860 με κόστος 2,5 δισ. ελβετικά φράγκα.